

BAJAI FÜGGETLEN ÚJSÁG

POLITIKAI NAPILAP

A bajai függetlenségi és 48-as párt hivatalos közlönye.

Lapvezér: Dr. Rajk Aladár orsz. képviselő.

Szerkesztőség: Bende Imre-utca 3. szám.	Társszerkesztő: Wagner Antal	Felölős szerkesztő: Dr. Valentin Emil	Főmunkatárs: Dr. Nyiraty János	Előfizetési árak: Egész évre 10 kor. Fél évre 5 kor. Negyed évre 2-50. Egyes szám ára 2 fillér.
--	---------------------------------	--	-----------------------------------	--

Békesség.

Baja 1907. decz. 24.

Csendes este borult Betlehem városkájára. Lány álom vette karjára fáradt lakóit. A hideg decemberi éjszakának nyugalma nem zavarja semmi neszt. A tiszta égen egyetlen felhő sem homályosítja el a csillagoknak szende fényét. Csend a természetben — de van-e csend ott benn, a kis világban. melynek neve emberi szív? Van-e béke ama világban, melynek felhője sincsen, mégis beborul, tengere sincsen, mégis hullámszik, vulkánja sincsen, mégis háborog, viharja sincsen, mégis kavargó, tüze sincsen, mégis lángol, virágja sincsen, mégis hervadozik, tele sincsen, mégis meg tud dermedni? Van-e nyugalom a szívnek világszerte, hol nem uralkodik a törvény kényszere, mint a fizikai világban?

Keresem e kérdésre a feleletet. Bekopogtatok ama betlehemi éjszakának kortársaihoz, benézek a szívnek világába, hadd lássam, van-e ott is csend és béke, mint ott künn a természetben.

Elmegyek az akkori világ hatalmas középpontjába, Rómába, hol egy napkelettől napnyugatig terjedő óriás államnak a szive lüktet. Keresem a békét, de mit találok? Véres háború dúl az egész birodalmon végig. A római sas vijjogva röpül keresztül a provinciákon, és amerre száll, halál jár a nyomában. Ez nem a béke képe. Talán megtalálom ott hol világok sorsát intézik, a római fórumon. De ott sem látom már a Kátók jellemét, a Regulusok szótartását, a Cincinnátusok önzetlenségét; szolgálalkúság oltárt épít a császári önkénynek, intrika és besúgás gondoskodik, hogy áldozat is kerüljön ez oltárra. Itt sincsen béke. Elmegyek oda, hová mulatni sietnek a népnek százszázai; a circus maximus padjairól száműzve tán a gond, az inség, a háború. De vér folyik ott is, emberek vére. Igaz, hogy rabszolgáké; de hisz épen az a rettenetes, hogy az ember, embertársát rabszolgának tartja. „Morituri te salutant!” E vérfagyasztó üdvözlés nem a béke köszöntése.

De ha künn pusztit is a harc, benn

a családi tűzhelynél talán mégis meglelem a békét? Benyitok a római házba. Aki élém jő, már nem az a Lukrécia, ki női becsületéért életét adja, nem is a Gracchusok anyja, ki gyermekeit tartja legnagyobb kincsének. Egy Messalina jő felém, ki megveti, utálja azt a békét, melyet époly féltve kellene őriznie, mint a szent tüzet a házi oltáron. Szenvedély kell neki, folyton égető, de soha el nem égő, mindig megújuló szenvedély, nem béke és nyugalom. A gyermeket pedig, ha ugyan van, a rabszolga neveli és rontja meg már zsengekorában.

Rómában nincs békesség, másfelé kell azt keresnünk.

Talán Hellaszban? De annak népe már csak a rég letűnt ősi dicsőségnek meddő verőfényében sűtkérezik. Alkotni tehetetlen, meghalni képtelen; tengődik, nem is él már, s másban, mint bűneiben, semmiben sem hasonlít nagy őseihez. Egy tunya és természetellenes élvezetekbe merült nép lelkének nyugalma lehet ugyan, de békéje sincsen; mert nyugalma csak narkotikus kábulás, nem pedig harmonikus békesség.

Hol találjuk fel tehát a békességet. A skíták őserdőiben, avagy a vikingek nyugtalan hajóin, vagy Nubia sivatagjain? Hisz otthonuk sincs azoknak a népeknek, hisz ma innen űzik ki őket. holnap meg már amott foglalnak új hazát; hogy lehetne tehát békéjük?

De nincs igazi békéje a zsidó népnek sem. A templom, melyet Salamon épített, rég rombadőlt. A frigyszekrény, a nemzet palládiuma, nyomtalanul eltűnt. Nemzeti királyait elűzte a győztes Róma. Egykori hatalmának romjai már nem elegendők ahhoz, hogy a diadalmas légióknak utját állhassák. S a nép szive maga is nyugtalan. Vár valakit. Azt, kit megígért az Ur, kiről szóltak a próféták, kiért imádkoztak az ősök: Harmatozzátok égi magasok az igazat.

De íme, a sötét éjben ragyogó fényesség gyul ki, s a néma csendet mennyei ének hangjai szakítják meg: Dicsőség Istennek a magasságban és békesség a földön a jóakaratu embereknek! Dicsőség Istennek, kinek irgalma megváltotta az emberiséget a

bűnnek reánehazódó tudatától, és békesség az embernek, ki jóakarattal keresi azt.

Békesség! Te verőfény, mely úgy sugárod be a sziveket, hogy nem vész árnyékot! Te virágszál, melynek nincsen fonnyadása! Te hajnal, melyet alkony nem követ! Ott születél te is a betlehemi istállóban, Jézus néked is a neved, vele jöttél le az égből, mi több, egy vagy övele. Mert ahová e név ismerete elhatott, ottan legott béke fakadott; ott a családi élet kapcsai megszilárdultak, ott a társadalmi osztályok közti úr fölé hidat emelt a tevékeny szeretet, ott megszűnt a gyűlölet, megszűnt az erkölcsi elvadás. Istennel, önmagával és embertársaival békén él ott az ember, ahol az angyali szózatot meghalotta és meghallgatta a jóakarattal.

És most, mikor a betlehemi istálló fölött századok viharoztak el, van-e mostan békesség?

Van ott s akkora mértékben, amekkora a jóakarattal, amekkora a szeretettel. E kettő nélkül nincs béke sem a közéletben, sem a magán érintkezésben. Ahol az önzés, a kevélység, a kapzsiság s a féktelen szenvedély tartja kezében a kormányrudat, ott persze mind távolabb téved a hajó a béke világító tornyától. De ahol a jóakarattal uralkodik és a szeretettel, mely tud túrni s megbocsájtani, ott a békét sem kell féltetni.

A politika békéjéről most nem is akarok szólni. Félek, hogy itt minden hang nagyon bántó disszonanciával elegyednék az ünnep hangulatába, az angyaloknak békét hirdető énekébe. A politikának nincs karácsonya, annak csak „Halottak napja” van. De a közélet békéjét annál forróbban óhajtom. Ó, bár magába szállna mindenki és meggondolná, hogy ő maga is hány-szor bontott békét barátjával akárminő kicsinyes okból! Bár minden kéz egybefonódnék e napon, minden harag elsimulna, minden szívbe visszatérne a szeretet!

Ez volna az igazi karácsony, melynek ragyogó fája alatt megbékült milliók szeretettel a szívünkben és hittel a

lelkükben nemcsak énekelnek, de éreznék is a békességet, melyet az angyal a jóakaratu embereknek ígért.

Magyarász Ferenc.

Fordulat a bajai bank ügyében.

A bíróság a vegyi szakértőkkel nem sok eredményt ért el, mindazonáltal ismét szakértői vizsgálat után igyekezett valami világosságot deríteni abba a rejtélyes homályba, amely ezen főnyeremény ügyet elborítja. A vegyi szakértők után könyvszakértőket alkalmazott éspedig az ügy fontosságára való tekintettel nem kettőt, hanem négyet.

A könyvszakértők megállapították azt, hogy a sorsjegyek mily sorrendben feküdtek s mily sorrendben lettek eladva és arra az eredményre jutnak, hogy a felsorolt tényekből levonható következtetések nem a könyvszakértők dolgát képezik.

Ezzel szemben Kassovitz Miksa szakértőnek az a különvéleménye, hogy abból, hogy a sorsjegyek mily sorrendben feküdtek a bank kasszájában, s mily sorrendben lettek elárúsítva, a vád fennforgására nézve semmiféle terhelő következtetést sem lehet vonni.

Arra vonatkozólag, hogy szokásos-e a részletügyletnek letéti ügyletté való átváltoztatása, a szakértők azt a választ adták, hogy ez sporadikusan elő szokott fordulni, sőt a Bajai Kereskedelmi és Iparbanknál is van még egy másik eset is, ahol ilyen ügylet a könyvekbe be van jegyezve.

Tudvalevő dolog a *részletfőkönyv teljesen ép és ott a javítás semmiféle nyoma sem látható, pedig a részletkönyv szerint Eckert nem a nyerő sorsjegy tulajdonosaként van feltüntetve.* A könyvszakértőkhöz feltett kérdések és az ezekre adott egyöntetű felelet itt következik.

Lehet-e következtetni bűncselekmény elkövetésére azon körülményből, hogy az I. alatti főkönyvben a 702. és 703. melletti bevezetésekben radirozás, javítás nincs, míg a II. és III. jelzésű könyvekben ugyanazon bevezetések javítva vannak?

Mily sorrendben kell a jelzett bevezetéseknek szabályszerűen történni, a fennforgó esetben a bevezetések nyilván nem egyidejűleg történtek, mert ez esetben a javítások mindhárom könyvben volnának, mit lehet ezekből következtetni?

»A részletfőkönyv szerint, amelynek megbízhatósága ellen egyetlen adat sem merült fel, — eladatlan volt a 2219/40. számú nyerő sorsjegy. Ugyanezt igazolja scontrókönyv vételi oldala is. Könyviteli szabályszerű ténykedéssel ennek ellenkezője meg nem állapítható, hacsak **feltevések és következtetések útján nem**, amikre a *skontrókönyv eladási oldalán* és a juxtakönyvben lévő javítás és szabálytalanság nyújthat alkalmat.

Ha ezen szabálytalanságokból következtetnénk is, úgy más eredményre akkor sem juthatnánk, mint — **hogy a nyerő sorsjegy a bank tulajdonát képezte, és ezen ténynek megváltoztatása** tekintettel a 21. pontnál kifejtett egyező véleményünkre, **a könyvelőnek abból, hogy a sorsjegyet és reá esett nyereményt a maga részére elsajátítsa, érdekében nem állott.**

Karcolatok.

A kis figyelm.

A jó mama egy-egy narancsot visz haza az ő Bandikájának és Bözsikéjének. A három éves Böske egy-kettőre elfogyasztotta a narancsot, míg az ötéves Bandi csak akkor fogott a hámozáshoz. Böske most már ebből is szeretett volna enni.

- Bandikám, adj egy kis narancsot.
- Nem adok. Te már megetted a magadét, — felett erélyes hangon a kis Bandi.
- Nézd anyikám, a Bandi nem ad narancsot.
- Persze hogy nem ad. Te már megetted a magadét, hát akkor mit akarsz.
- Az volt a Bandié, amit megettem, a mi nála van az az enyém.

Egy kis meglepetés.

Most karácsony táján történt, hogy vidéki paraszt beállit egy helybeli kereskedésbe. Az üzlet tele volt vevőkkel.

- Adjon Isten jó napot!
- Jó napot, mi tetszik? — kérde a segéd.
- Előbb azt akarom tudni, hogy itt *vásált-e* be az én komám a múlt hetivásáron.
- Persze hogy itt! (Tudta is nagyon, hogy ki az ő komája.)
- No hát, ha itt vásált, akkor nem tetszik semmi, mert azt mondta a komám, hogy magik nagyon drágások. Istennek ajánlom.

Telefon tudósítások.

Budapest, 1907. dec. 24

A kormány tervei.

A január 10-én megnyitandó parlamentre a kormány terve az, hogy tárgyalatja a kiegyezési javaslatokat, megválasztatja a 21-es bank-bizottságot, elintézi a függőben levő javaslatokat, letárgyalatja a budgetet, öszre pedig előveszi az általános választói jogra vonatkozó törvényjavaslatot.

Elitelt ügyvéd.

Kreutzer István ügyvédet hat rendbeli sikkasztás és három rendbeli hamisításért a bíróság három évi fegyházra ítélte. A 14 havi vizsgálati fogságot beszámították. Az indokolás enyhítő körülményül veszi Kreutzer korlátoltságát.

Katonák és bányászok harca.

Budapesti tudósítónk telefonálja: Washingtonból jelentik, hogy egyik közeli bányavárosban a bányászok összeütözköztek a katonasággal. A katonák **gépfegyverrel lőttek**, melynek borzasztó következtetése lett. **Kétszáz bányász halva terült el a harc színhelyén.**

NAPIHIREK.

A **jótekonyságról.** E helyütt is felhívjuk olvasó közönségünk b. figyelmét lapunk karácsonyi mellékletére, melyen régi és kiváló munkatársunk, *Drescher Béla* tanár a fenti címmel jelzett tárgyról egy minden tekintetben megszívlelésre méltó értekezést írt. Tárgya igen aktuális, hisz karácsony lévén, soha jobbkor nem lehet appellálni a szeretetre és adakozó irgalomra, s mert etéma mindig és mindenütt aktuális lesz, amíg s ahol szegények találhatnak.

Meghatározva a jótekonyságnak, hogy úgy mondjam, *jogi* oldalát, vagyis az egyénnek az *élethez* való jogából levezetve a társadalomnak azt a kötelességét, hogy minden ember számára bármilyen módon biztosítsa a lét feltételeit, rátér ama kategóriákra, melyekbe sorozandók azok, kik megélhetésükben másokra szorulnak: akik munkaképtelenek, akik *még* nem tudnak dolgozni, akik *már* nem tudnak dolgozni, s akik esetleges, átmeneti okoknál fogva segélyre szorulnak. Majd jellemzi a két leg-hatalmasabb jótekonysági faktort, a *hatóság* s az *egyesületi* jótekonyságot. Előbbinél sok az *ész*, utóbbinál sok a *szív*; szervezés kellene mindkettőnek, koncentrálása a számító észnek s a meleg érzésnek, hogy egyrészt méltatlanok ne kapjanak segélyt, másrészt a segélynek ne legyen alamizsna formája.

Meg is adja ennek a *szervezett jótekonyságnak* eszméjét. Szerző dolgozatának eme részét annál inkább emeljük ki, mert itt már kizárólag helyi viszonyainkkal foglalkozik. Adott minta szerint szervezni kellene egy *jótekonysági tanácsot*, mely az anyagi eszközöket átvenné, a szegényeket ellenőrizné, gondoskodnék arról, hogy segélyt csak a munkára képtelen kapjon, de egyuttal gondja volna arra is, hogy aki dolgozni tud, az kapjon megfelelő munkát. Mert a megélhetés joga kétélű: aki élni akar, dolgozzék meg érte.

Igaza van a szerzőnek, hogy e szervezet a közjótekonyságnak új és jobb korszakát jelentené.

A fényképkiállítás anyaga együtt van.

Vettük a következő sorokat: Kiállítottak: Bachrach László 24, Farkas Ödön 59, Fenyvesi Arnold 10, Mentényi Sándor 57, Ruppert Antal 56, Schwarzinger Sándor 76, Szász János 30, Szász Ottó 32, Wagner Antal 11 képet. Összesen tehát 355 kép látható csekély 20 fillér belépő-díjért. A kiállítók hiszik, hogy a közönség a karácsonyi ünnepek alatt néhány kellemes órát tölthet el a kiállításon, hol sok a tájkép, állat, genre, arckép és különösen szépszámu a pompás ablakkép. Legelsőbben kellett volna említenem, hogy a 20 fillérrel jót is teszünk, mert a tiszta jövedelemből (a kiadás igen csekélyre rúg!) a jövő iskolai évben szegénysorsú tanulókat segélyezünk. Ez volt a kiállítás főcélja. Ezt elérni segítsen bennünket a jószívű közönség. Jöjjön, látogasson el a városi polgári iskola emeleti rajztermébe *karácsony másnapjától, január 2-ig*, minden nap d. e. 9—12-ig, d. u. 2—4-ig. *Ruppert Antal.*

Nagy Szilveszter-estély. *Deutsch Mátyás*, a Nemzeti Szálloda agilis tulajdonosa, mint minden évben, az idén is fényes Szilveszter-estélyt rendez *Dankó Lajos* kiváló zenekara közreműködésével. Az estélyen értékes tárgyak lesznek a tombolán kisorsolva. Belépő-jegy ára 60 fillér.

Befejezett adóösszeírás. Ma befejezték Baja város egész területén az adóösszeírás munkálatait. Ha valaki az összeírást magára nézve sérelmesnek találja, úgy az ellen január hó első hetében a városi adóhivatalnál kifogásait bejelentheti.

Öngyilkosság, vagy baleset? A Szabadkáról Szegedre induló 11 óra 5 perces személyvonat szombaton este a palicsi villanyos átjárónál Vörös Kálmánt, a palicsi fürdő alkalmazottját halálra gázolta. A szerencsétlenül járt 27 éves fiatalember holttestét a mentők a hullaházba szállították. A rendőrség nyomozást indított, vajjon öngyilkosság esete forog-e fenn, vagy pedig baleset érte és ha az, akkor kit terhel a felelősség a fiatal ember haláláért.

A szabadkai közöskonyha válsága. A szabadkai közös konyha, még alig működik pár hete s máris — csőd előtt áll. A legtöbb tagja már ott hagyta a konyhát. A helyzet annyira bonyolultta lett, hogy a konyha elnöke Solty Károly, jónak látta tisztéről leköszönni.

A közönség figyelmébe ajánljuk az »Anker« élet- és járadék biztosító társaságnak la-

punk mai számában megjelent hirdetését. Ezen intézet olcsó díjtételeivel, modern biztosítási feltételeivel és feltétlen biztonságot nyújtó nagy vagyonalapjaival félszázados fennállása alatt közgazdasági életünk számot tevő tényezőjévé vált.

Nem mesterséges, hanem természetes s így vegyileg legtisztább, kiadóbb folyékony szén-savat szállítanak kartellen kívül a Muschong-Buziásfürdői szénsavművek bármely mennyiségben.

Gyarmati-féle szagtalan csukamájolajat szívesen veszik felnőttek és gyermekek. Egy üveg ára 1 kor. 60 fillér. Kapható Gyarmati Emil gyógyszerárában Baja, Főtér.

Segédszerkesztő: FODOR KÁROLY. Kiadóhivatal: WAGNER ANTAL könyvkereskedésében. Szerkesztőség telefon száma: 101. Kiadóhivatal telefon száma: 36.

Petőfi-utcai
lakóházam
1908. május elsejére kiadó.
Nánay Lajos.

ZONGORA
használt, igen jó karban, átköltözés miatt, áron alól, azonnal eladó. Gim a kiadóhivatalban.

Feltűnő ujdonság!
DELICE
— Minden hirdetés felesleges. —
A dohányzó egyszer veszi és többé mást nem szíhat.
Legjobb valódi francia szivarkapapír és szivarkahüvely kapható az ország minden különlegességi árudájában.

1000.000 főnyeremény nyerhető

a
Magyar Jelzálog Hitelbank
SORSJEGYEK

f. hó 27-én tartandó huzásán.

Ezen sorsjegyek tőlem
5, 10, 20 koronás részletekben
vásárolhatók.

SZIKLAI ILLÉS.

Karácsonyfadiszek
és a legfinomabb szalon- és di-szes karácsonyi
cukorkák
kaphatók:
Fischhoff Samunál
a „Sárga Csikó“ vendéglő ud-varában.
1 doboz ára 2 kor. 20 fillér.

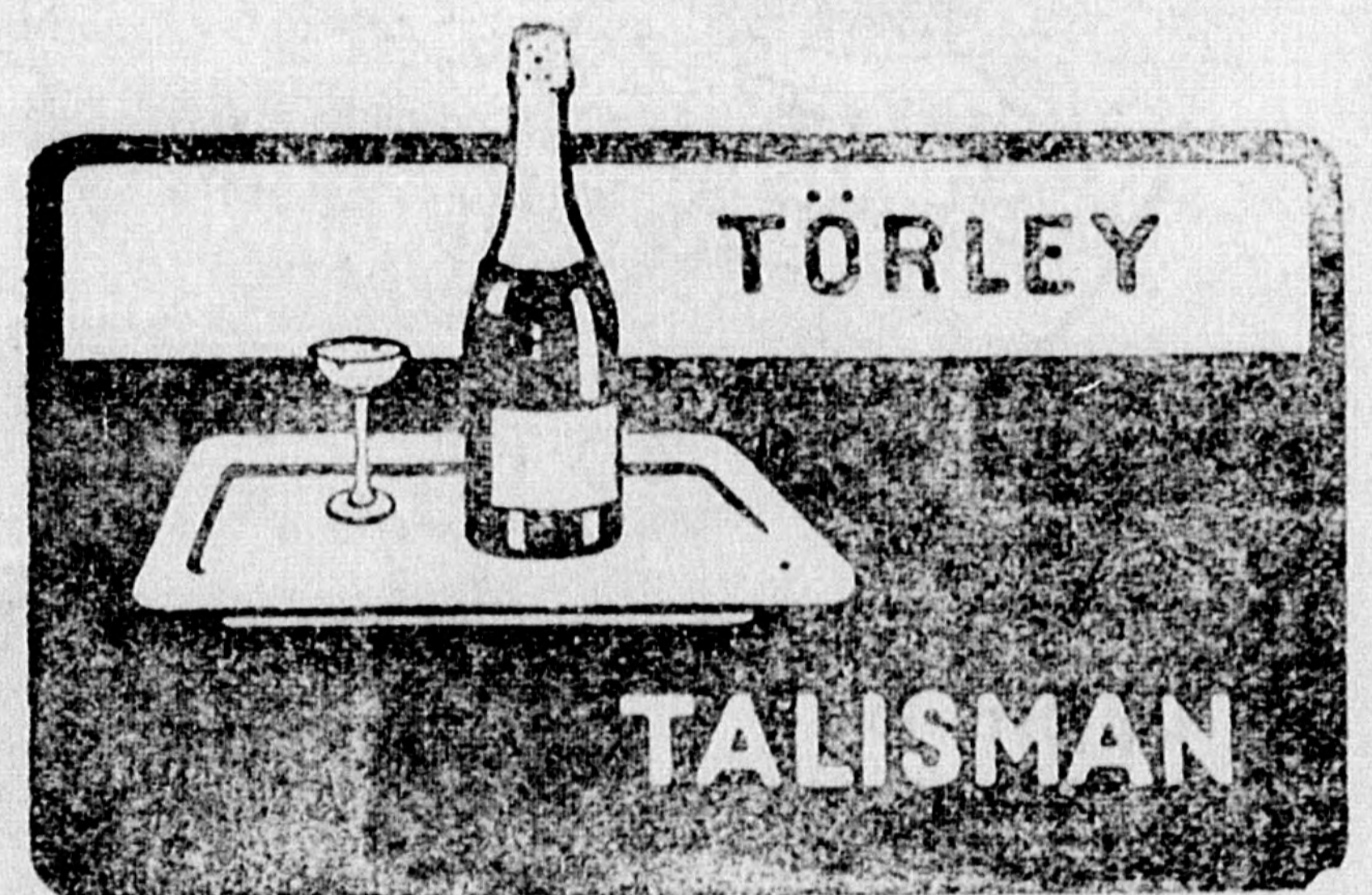

!! Nagy karácsonyi vásár !!
MITTLER IZIDORNÁL BAJÁN

Fő-utca, Fischer Lipót-féle üzlet
Van szerencsém a tisztelt közönség b. figyelmét felhívni **KARÁCSONYI** és **UJÉVI** ajándék-tárgyaimra, úgy felnőttek mint gyermekek részére. — Nem kiméltem sem fáradságot sem költséget, hogy dús választéku raktárt rendezzek be, mely úgy a legszerényebb mint a legmagasabb igényeket kielégíteni képes.

Játékarú osztályom megtekintésére, mely egy külön teremből áll minden vétel kötelezettsége nélkül bárkit is szívesen látok. A nagyérdemű közönség szíves pártfogását kérve, maradtam kiváló tisztelettel
MITTLER IZIDOR.

18-15

Biztosítsd életedet!

„AZ ANKER“
ÉLET- ÉS JÁRADÉK-BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG
MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELŐSÉGE:
BUDAPEST, VI., DEÁK-TÉR 6. (ANKER-UDVAR.)

Az 1907. évtől kezdve új, a felekre nézve nagyon kedvező biztosítási feltételek léptek — díjemelés nélkül — érvénybe.

1907-ben B) osztalékterv szerint a befizetett díjak arányában az évi díj 31.72%-ig emelkedő nyereményosztalék fizettetett ki készpénzben.

Társasági vagyon 171 millió korona, melyből Magyarországon 28.000.000 van elhelyezve.

Díjkönyvecskék kívánatra ingyen.

Képvisele Baján: Gludovátz F. utóda által.

Biztosítsd életedet!

Az alkalmas karácsonyi ajándékok

vására megkezdődött már!

BARTA VIDOR UTÓDA ILLATSZERTÁRÁBAN, Vörösmarty Mihály-utca 4. szám.

Kérjük a nagyérdemű közönséget kirakatainknak szíves megtekintésére.

Minden elképzelhető alkalmas ajándék „Magyar-gyártmányú illatszerek, kitűnő minőségben“ óriási választékban 80 fillértől 8 koronáig kaphatók. 0 0 0 SZIGORUAN SZABOTT SZOLID ÁRAK!

A Barta-féle „ARANYVIRÁG“ arc crème a legkiválóbb bőrápoló szer 1 tégely ára 2 korona.

APRÓ HIRDETÉSEK.

Apró hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban :
Ifj. WAGNER ANTAL könyvkereskedésében.

Minden szó 4 fillér. — Vastag betűből 8 fillér.
A legkisebb hirdetés 40 fillér.

Fényképező gép

használt, de jó karban, olcsón eladó. A kép méret $12 \times 16\frac{1}{2}$ cm. s van hozzá két kettős kazetta s egy kitérő lencse Cim a kiadóhivatalban.

Egy elegánsan butorozott szoba egy, vagy két úr részére kiadó.

Mészáros Lázár-utca 26.

Pallas Lexicon

megvételre kerestetik. Hol? megmondják a kiadóhivatalban.

Köhögés, rekedtség és hurut ellen nincs jobb a

Réthy-féle pemetefü czukorkánál.

Vásárlásnál azonban vigyázzunk és határozottan Réthy-félet kérjünk, mivel sok haszontalan utánzata van.

I doboz 60 fillér.

Csak RÉTHY-félet fogadjunk el!

KAPHATÓ BAJÁN:

Gyarmati Emil, Dr. Makray László,
Dr. Stauroczy Lajos
gyógytárakban.

Rosenfeld és Weisz

Baján, Mészáros-féle ház

A környék legnagyobb butorraktára

és kárpitos-műhelye.

Számos elismerő nyilatkozatokkal rendelkezünk, miket készséggel bocsájtunk a t. érdeklődők rendelkezésére.

Az elavult rendszerű mosás
még csak a haladó kortól elmaradt háziasszonyokra s olyanokra tartozik, akiknek pazarolni való idejük és sok kidobandó pénzük van.

Ezen új rendszerű mosás
azonban azon tisztelt háziasszonyokra tartozik, akiknek az újkor haladásait illetőleg egészséges itélőképességük és nyílt pillantásuk van.

Mert a John féle „telített gőzű” mosógép (magyar német és osztr. szab.) idő munka és költségben közel 75% megtakarítást biztosít szavatosság mellett. Kísérletre is szállítandó.

Kapható: Kapots Nándornál Baján.

MUSCHONG-BUZIÁSFÜRDŐI

SZÉNSAV-MŰVEK

ujonnan berendezve

kartelen kívül szállítanak azonnal bármily mennyiségű természetes vegyileg legtisztább folyékony

SZÉNSAVAT

a világhírű buziásfürdői szénsavforrásokból szódavizgyártáshoz, vendéglősöknek és egyéb iparicélokra

Legkiadósabb természetes szénsav!

A Budapest székesfővárosi vegyészeti s élelmiszer vizsgálo intézet 1907. évi 4615. sz. vegyelemzési bizonyítványának kivonata:
»Szaga és ize: rendes. SZÉNSAVTARTALMA: 99.57%.

A vizsgált foly. szénsav ezek után a közegészségügyi követelményeknek teljesen megfelel s magas szénsavtartalma alapján igen jónak minősíthető

Felvilágosítással készségesen szolgál:

Muschong-buziásfürdői szénsavművek és ásványvizek szétküldési telepe: BUZIÁSFÜRDŐN.

Sürgönczím: Muschong-Buziásfürdő. — Interurban telefon 18. sz.

A legszebb

karácsonyi ajándék

minden hölgynek egy jó és szép

FÜZŐ,

mely

kizárólag kapható:

FENYVESI SAROLTA füzőtermében

BAJÁN.

Tisztelettel értesitem a n. é. közönséget, hogy a

gőzfürdők

tekintettel az ünnepekre

december 22-től, január 6-ig

nem 9, hanem 8 órakor kezdődnek.

Tisztelettel

KLEIN LÁZÁR.

NAGY OCCASIO! KARÁCSONYI ÉS ÚJÉVI AJÁNDÉKOKNAK NAGY OCCASIO!

ugy mint minden évben, az idén különösen szives figyelmébe ajánlom a nagyérdemű közönségnek rak-táromon levő összes árukat „tetemesen leszállított árak mellett”, — ugy mint férfi-ingek, gallérok, kézelők, nyakkendők, esőernyők, férfi és uri téli alsóin-gek és nadrágok. női Blousok félárban.

Tisztelettel

FISCHER PÁL.

Női fekete és színes Clott alsó szoknyák, glace és szövött keztyűk, férfi kalapok és sapkákat, ugyszintén szörme boákat és karmantyúkat, Brabant, Scungs, Scungs Valubi, Biber, Astrachan Angora és Muf-lonba, csipkéket és ruhadiszek, női válfűzőket óriás, nagy választékban, olcsó árakban.

A jótékonyágról.

Irta: Drescher Béla.

Az egyénnek veleszületett jogai közül a legelső, a legeminensebb, kétségtelenül az a joga, hogy éljen. Ennek dacára voltak idők, mikor még a jog is elhomályosodást szenvedett és vannak szempontok, melyek ma is gátolják a jog abszolút érvényre emelkedését. A spártaiak a Tajgetoszról ledobták a nem kifogástalanul ép gyermeket, mint olyant, ki nem szolgálhatja kellőképen a katonai hegemonián felépült hazát. Az indus feleségét, a férj halála után féltette, hogy urát a túlvilági létben tovább szolgálhassa. A nyam-nyam néger meg eszik — mint hasznavehetetleneket — az aggodkat. A pogányok emberáldozattal engesztelik meg haragvó isteneiket, sőt még Ábrahám is felviszi Moriah hegyére feláldozni Izsákot, hogy tanuságot tegyen általa az ő istenfélelméről. De még ma nap is. A civilizált jenki, néha egészen csekély okból meglincseli a négert; a jogszolgáltatás a legtöbb országban még most is halállal torolja meg a jogrenden esett súlyos sérelmet; és az állam védelme s a haza nevében — néha hitvány anyagi érdekek miatt, máskor meg az államfők hatalmi féltékenységéből — a jelenben is ezerszámra öldösik le az embereket.

Az emberiség társadalmi haladása, meg a művelődés fejlődése, ezeket a barbarizmusokat részben már végkép elhantolta, vagy legalább háttérbe szorította, részben most igyekszik még rajta. És az egyénnek az élethez való kétségtelen joga mind jobban domborodik ki, mind tisztultabban nyomul a homloktérbe elő.

Tisztultabban főképen az által, hogy kiviláglott, hogy ez a jog nem feltétlen, nem korlátok nélkül való. Hogy az egyén a jog jogszertű birtoklásához, a maga erőfeszítésével is hozzá tartozik járulni. Az élés, a szervezet működése, a szellemi és anyagi erők kifejlesztése és fentartása, a társaságban élő egyéntől rendszeres és célszerű ruházatot, hajlékot, táplálkozást követelnek meg, természetes tehát, hogy megkívánják tőle, hogy ezeket a megélhetéshez szükségeseket ő maga szerezzék is meg, mert azokat más, embertársa, vagy valami intézmény — legalább a jelen társadalmi berendezkedés mellett — nem tartozik neki nyújtani. Az egyénnek az élethez való joga e szerint nem abszolút, mely őt passzív magatartás esetén is megilleti, hanem korlátolt az egyénnek azon kötelessége által, hogy tartozik aktív erőfelfejtés által, az ahhoz nélkülözhetetlenül szükséges feltételek megszerzésére. Tartozik megszerezni, munkája által előállítani: az élete fentartásához szükséges eszközöket. Dolgoznia kell. Mert a jognak ára van. Az ára: a munka. A munka minden ember kötelessége, aki élni akar és ha élni akar.

Kivétel, korlát azonban itt is van. A munka nem elengedhetlen kötelessége annak, aki szerencsés körülmények folytán annyi felhalmozott munkának, vagyis vagyonnak van birtokában, hogy munka nélkül is megélhet. Nem kötelessége még a gyermeknek, akinek

szellemi és anyagi, kenyeretkereső erői még a fejlődés fokán és — az egyén s a társadalom közös érdekében — kikészítés alatt állanak. Nem kötelessége végre azoknak, akik erőik megfogyása, betegség, szervi hibák, testi vagy lelki fogyatkozások stb. következtében a munkára már alkalmatlanok, dolgozni nem tudnak.

Ebből önként következik, hogy az emberi társadalomban nagy számmal élnek az oly egyének, akik életfentartásukról maguk nem tudnak gondoskodni, akiket tehát másoknak, a szülőknek, a hozzátartozóknak, az embertársaknak, a társadalomnak, e célra szerveződött közületeknek, intézményeknek, egyleteknek, az álladalomnak kell eltartani.

Ez a másokról való köteles gondoskodás kisebb és nagyobb mértékben, több és kevesebb intenzitással, fel is található mindenütt és már a legrégebbi időben. Hisz minden vallásnak egyik — a művelődés szempontjából fontosabb — része az erkölcsstan, mely megparancsolja, hogy segítsünk megszorult embertársainkon, hogy támogassuk a nyomorban sinlődőket, hogy gyámolítsuk az elhagyottakat és a támasz nélkülieket, hogy tegyünk jót a szegényekkel. És jól lehet a vallások valamennyien, nagyobb súlyt vetnek egy másvilági, mint e földi életre, nagyobbat a szavakkal, mint a tettekkel való imára, erkölcsanaik áldásos hatása nyomán, segélyszorult, támaszkereső embertársaikkal sok-sok jót művel a túl világi élet jutalmát áhító hívősereg. Maguk a vallások szervezett közössége, az egyház is, jó példával járt és jár e téren előttük. Még a hatalmi elbizakodottság tetőpontján sem feledkeznek meg a katolikus egyház ebbeli kötelességeiről, felveszi s elgondozza a kitétt gyermeket, ingyen ételt osztogat a szegényeknek, vigaszt visz a szenvedőknek, hirdeti és gyakorolja az igalmasság testi és lelki cselekedeteit. És versengve a jóban ugyanazt megteszik a reformált keresztények és a nem keresztények is. A mit pld. e téren a zsidók ugyis mint közösség, ugyis mint egyesek tettek és művelnek, az, amilyen tüneményes olyan példátlan a felekezetek történetében. De könnyen magyarázható és azért természetes is. A szolidaritás és a kölcsönös gyámolítás ama sokszor megható cselekedeteiben, két évezred elnyomása és üldözése jegecesedtek meg.

De mindez a jóttevés nemcsak felekezetien egyoldalú, hanem teljesen ötletszerű, rendszeretlen, felszínes. A tömeg nyomorán csupán csak egyeseknek, esetlegesen hozzájutóknak baján segítő, mely a meglevő össznyomorságot nemcsak hogy meg nem szüntetheti, de számbavehetőleg nem is enyhítheti. Még a felekezeti közösség által felépített intézmények sem tehetik meg ezt, mert ezek is csak egy töredék-hányadát elégíthetik ki annak a szükségnek, melyet az egyre növekvő nyomor szül.

Azonban az emberek mindnagyobb szapo-

rodásával, az igények növekedésével, a vagyonok fokozódó és mindkiáltóbban egyenlőtlen eloszlásával, a nyomor nemcsak szertelen méreteket ölt: hangos és követelő is kezd lenni. Ennek nyomán, részben a veszedelem kilátása szülte félsz, részben a fejlettebb műveltség által eredményezett belátás és emberiségesebb érzés, megmozgatják az egész társadalmat. És a XIX-dik század folyamán az intézményeknek egy nagy sokasága keletkezik, a mely szükségét szenvedő embertársaink segítségére, bajaikat orvosolni siet.

De mindez még mindig kevés. Ez intézmények a társadalom egy kis rétegének, a jobb érzésűeknek, a köz bajai iránt érzékkel bíró keveseknek hozzájárulásaiból táplálkoznak és így általán nem rendelkezhetnek az anyagi eszközök oly mennyiségével, melyek a jelentkező szükségét csak megközelítőleg is elgondozhatnák.

Kezükbe veszik tehát végre ez ügyet a községek, a törvényhozások, az állam. Kevésbé érzelmi indokokból, vagy etikai rúgók által lendítve, mint inkább ama hatalmas nyomás alatt, melyet a múlt században kicsirázott szocializmus, a tömegélet törvényeinek s a tömegnyomor okainak felfedése és a proletárok félelmetesen szoros egyesítése által, a megdőbent világra gyakorolt. Az okok oly ríktó színekkel világítják meg az uralkodó osztály — az elenyésző kisebbségnek — eddigi oktalan, önző, igazságtalan, kizsákmányoló magatartását az emberiség nagytömegével szemben; ez az öntudatra ébredt rengetek tömeg a maga, eddig még sohasem látott összetartásával, egyértelműségével, subordinációjával, a legrosszabbat sejtő olyan riadással töltött el mindeneket: — hogy az illetékes tényezők sietnek a lehetőség határai között a legjogosabb követelések kielégítése által preventive a fenyegető erőket temperálni és a jelenlegi társadalmi rendet veszélyeztető törekvéseket elcsitítani.

Egészen bizonyos, hogy ma a szocializmus, annak követelése, annak az igazai, ezeknek az elhallgattatni akarása: uralkodnak a jótékonyág ügyének irányításán és ezek is fogják majd fejlődését megszabni.

Az állam be is vágta már az így kijelölt utat, törvényes intézkedésekkel igyekszik a nyomor, a szenvedés, a szűkölködés okait már csirájukban elfojtani és rendszeres, fontosság szeriut sorrendet tartó munkával, céltudatosan vezetett intézményekkel a jelentkező jogos kívánságoknak eleget tenni. Közkórházak, betegsegélyzőpénztárak, munkáslakások, népházak, baleset elleni és aggkorra szóló biztosítások, cselédtörvények, a sztrájkjog törvényes elismerése, a gyülekezési és az egyesülési jogok kitágításai, az elhagyott gyermekek állami gondozása stb. stb. mind ez irányban haladnak, mind a tömeg kedvezőtlen és igazságtalan helyzetén javítgat.

Es lassan-lassan oda jutunk, részben már ott is vagyunk, hogy községeknek, felekeze-

teknek, egyesületeknek, a társadalomnak e téren már csak másodrendű tevékenységek végzése lesz a feladatuk. Nagyon helyesen, mert az elsőrendűek olyan nagy terjedelműek, annyira a közjavába vágók, a nemzeti jólétet és gyarapodást oly közelről érintők, hogy gondozásuk kétségtelenül állami köteleességet és érdeket képeznek.

A rendezés, a kiválasztás és az elkülönítés munkáját azonban az állam nem eszközölte ezen állami érdekek fontosságának szempontja szerint és nem csinálta azt meg és nem végezte azt el sehol sem, egy előre megkészített terv, egy helyes megfontolás alapján. Amit eddig az állam tett, azt úgyszólván mindig a vég-szükség kényszere alatt tette meg, mert a nagyon súlyos terheket mindig csak akkor vette le az azokat hordó vállakról, mikor már ezek roskadozni kezdenek és azért tehát ezt a műveletet nagyobb veszedelem nélkül magától többé el nem hárihatja.

De így vagy úgy, akarva vagy nem akarva, az állam átvette tehát a teendők (még pedig fontosságra nézve az elsőrendű teendők) egy részének ellátását. Am korántsem merítette ki őket. Maradt még mindig egy nagy sokasága az e téren végzendőknek, melyeknek ellátása, a községeknek, felekezeteknek, egyesületeknek, szóval a társadalomnak a kezére van hagyva és melyekre nézve nincs is kilátás, hogy onnan elkerüljenek.

Segélyre szorult embertársaink köteles támogatásának dolgát, — végezzék azt el, már most akár az állam, akár a szociális tényezők, — jó lesz közelebbről megvizsgálni, a jótékonykodás egyes nemeinek természetét kutatni, a rend teremtéséhez szükséges ismérveket megállapítani. A vizsgálat, az ügy minden oldalról való megvilágítása, bizonyára hasznos tanúságokkal fog járni, tán egynehány utbaigazító alapelvet is fog majd számunkra a homályból kiemelni.

* * *

Abból a rengeteg szükségletből, a nagy tömegnek annyi mindenféle gyógyítást kereső ezernyi ezer bajából, azok segítségével, a miket az egyének az élethez való jogáról mondtunk, egy nagy rész máris különválasztható és egy nagy önálló kategóriába osztható. Azoknak a baja, azoknak a szükséglete, azoknak a támogatása, akik a munkára vonatkozó általános emberi köteleességnek egyáltalán *nem tehetnek eleget, akik dolgozni nem tudnak*. Testi vagy lelki betegségek, hibák vagy fogyatkozások következtében. Miután ezeknek az élethez való joguk elvitathatlan, kettő is bizonyos. Az egyik az, hogy az ami ezeknek nyújtva lesz, az jogos követeléseknek lesz a köteles kielégítése és semmi esetre sem alamizsna. A másik az, hogy az e természetű igények és szükségletek ellátása a társadalom szervezetségének, az államnak lehet csak a feladata. A baj nagy terjedelménél, általános természeténél, nagyszabású intézményeket s ugyanilyen anyagi áldozatokat és kitűnő szervezetséget követelő igényességénél fogva egyaránt.

Ugyanezen módon választható ki és alakítható meg az előbbivel közel rokon második kategória. Azoké, akik általában az ő emberi és különösebben a munka iránti köteleességeiknek eleget tettek, de erőiknek a korral járó természeteszerű megfoghatósága, megrokkánás, avagy baleset folytán, jó szándékuk ellenére, a további munkára, tehát az önálló, eltartásra, képtelenné váltak. Ezek, miután az élethez való joguk még az előbbi kategóriához tartozóknál is kétségtelenebb: eltartásuk, elgondozásuk iránt követeléseket vitathatlanul jogosan támaszthatnak. És mert

bajaik szükségszerűleg és a természet rendjénél fogva bekövetkezők és mert épen ezért főleg megelőző, provideáló és országos intézkedéseket tesznek szükségessé: követeléseik teljesítése kizárólag az államnak képezheti csak terhét és köteleességét.

Egy harmadik ilyen kategória azoké, akik *még nem tudnak dolgozni*, akiknek még fejletlen szellemi és anyagi erőik kiképzés alatt állnak, hogy azok által a jövőben életüket másraszorultság nélkül fentarthassák, azon gyermekeké, akiknek szülők vagy eltartásra köteles hozzátartozóik, vagy egyáltalán nincsenek, vagy ha vannak, nem képesek ebbeli köteleességeiknek eleget tenni. Ezeknek az eltartása, gondozása, védelme, azért is, mert rendszeres, tervszerű munkát és nagy költséget igénylő és azért is, mert egy nemzet jövőjét, fejlődését igen közelről érdeklő: nyilvánvalóan állami feladat.

Az állami feladatokat képező ezen három kategóriába sorolt teendőket maga az állam jórészt mindenütt magára vállalja, maga el is végzi, ha már magánosok, társaságok és más közületek, különösen községek, már előbb el nem végezték. A mennyiben az említett tényezők a tulajdonképeni állami feladatot képező munkát mégis elvégezték és ma is elvégzik: nagy számmal jöttek létre azok az intézmények, melyek az emberiség nyomoruságát, egy vagy más szempontból szétválasztva, külön konkrét szervezettel, felszerelésekkel, megfelelő tervszerűséggel és céltudatossággal alapozták meg és a melyek — egy negyedik kategóriába volnának sorozhatók. Ilyen jóléti intézmények: a községi kórházak, a nyomorék gyermekek otthona, a gyermekmenhelyek, az árvaházak, a hajléktalanok menhelye, a siket-némák és a vakok nevelőintézetek, népkonyhák, szegényházak, aggok házai, melegedő szobák, napközi otthonok, ingyentej és ingyenkenyér intézmény, erdei és tengeri üdülő, vagy fürdőtelepek, munkatermek stb. stb.

Ha aztán e négy kategóriát is kiemeljük az emberi nyomoruság rengetegéből, akkor hátramarad egy még mindig nagy tömeg, egy kaotikus zűrzavar, melyet nem lehet többé osztályozni. Atmeneti szükség; ideiglenes munkaképtelenség; a nélkülözés sokszor alig elbírálható esetei, miket másként íté meg a szív, másként az ész; a falat kenyérnek munkahiányból eredő szüksége; szegénység, mely a szemérem kendőjével takarja be magát; kárt és szenvedést szülő jelenségek, veszedelmek, kórok melyek ma felbukkannak, holnap eltűnhetnek; nyomoruság, a mivel a szerencsétlent a saját hibája verte meg; színellett bajok miket az éleslátás furfangnak ismer fel; alkalomkeresés a jóhiszeműség megejtésére; kenyérkeresés a maga undokságának vásárra cipeléséből; szemérmetlen tolokodás a dologtalanság ördög párnájáért; bűnös vagy káros szenvedélyek okozta elnyomorodások és elállatiasodás; tüzvész, hajótörés, s balesetek, elemi csapások által előidéztet szerencsétlenségek; rosszúl számító üzérkedés okozta tönkrejutás; gyenge szülőknél rossz gyermekek által való tönkre juttatása stb. stb. Mind ebből a nagy tömegből való! Csupa egyes eset, csupa egyes jelenség, csupa egyes személyekhez kapcsolt ügy, melyek mindegyikét a más és más mellékkörülmények különössé, önállóvá, egyedülállóvá formálnak, melyek nem vezethetők vissza általános változatlan okokra, hanem csak a forgandó emberi szerencse szeszélyes véletlenének szülöttei. A jótékonykodásnak nevezett művelet tárgyai, melyeknek helyes elbírálásában sokszor egy hosszú élet tapasztalatából merített bölcsesség is megtéved; hol az egyének az

élethez való joga, tehát a segélynyújtásnak kötelessége is vitássá válhatik; a hol az ingadozó vagy elutasítani kész értelem, már az emberséges érzés támogatására, a részvét és szájalom nógatására szorúl és még mindig kétségben maradhat, hogy úgy az egyén, mint a köz érdekében nem művelt-e inkább rosszat, mint jót, mikor a kezét segélyre nyújtja.

Ez a nagy tömege a segélynyújtásnak, mely itt-ott már az alamizsna és könyöradomány osztogatás jellegét ölti magára, ez az ezerféle milyensége a legkülönfélébb reáutaltságoknak, melyeknek igazságos elintézése majd mindenkor dús tapasztalat és kiforrott világfelfogás által kiélestitett tisztánlátást követel, melyeknek helyes kezelése egyszer megvesztegethetlen köszívűséget, másszor nőies finomságot, lágy-ságot és gyengédséget kíván meg, ezek mind — mert a feladatok is másodrendűek — másodrendű tényezőkre is bízvák: a községek, a felekezetek, az egyesületek, az egyesekre.

És milyenek ezek a tényezők és mennyire tudnak e feladatok kivitelének megfelelni?

Még az állami segélynyújtásnak is vannak hibái, árnyoldalai: a túlságos központosítás, a bürokratikus nehézkesség, az adminisztrálás költséges és gépies volta, az érzésszerű momentumok sokszor fájoan bántó hiánya, a szeretetteljes gondozás bibelődő munkájára való teljes képtelenség. Hát még ezeknek!

A *községi jótékonykodás* alapp princípiuma majd mindig az olcsóság. Lehet tehát annak gyakorlása, kivitele más mint gyarló? Ritkán. Pedig ez elven kívül is, ez a legeslegutolsó ügy a község életében, melynek ellátása kézzől kézre tölva, a legtöbbször a hajdunál akad meg. Hogyis megy ott a hivatalos jótékonykodás gyakorlása? Adva van egy bizonyos pénzösszeg, mely kiosztandó, mert hiszen ez az összeg felvétellett a költségvetésbe és az előbbi évben is kiosztásra került. Kiosztatik pedig a legnagyobb gyorsasággal és a lehető legkevesebb munkát okozva valamiféle szegénybizottság által. A segélyt kérő megjelenik a bizottság színe előtt, természetesen e célra külön preparált és a nyomoruságot hirdetni hivatott öltözékben, elsirja panasztát, bemondja senki által sem ellenőrzött életkörülményeit, megkérdik tőle igényének nagyságát, ebből lecsapnak találomra és a külső látszat által elért hatáshoz képest 25—75%-ot és ezzel egy lajstromszám kész. És így készül egyik szám amásik után, in tempo allegretto és meg lesz, össze van állítva így az egész lajstrom, oly rövid idő alatt, mint az emberileg egyáltalán lehetséges. A közigazgatásnak ez az egyetlen ága, melyben gyorsan folyik a munka. De csak ebben különbözik egyéb ágak ellátásától. Abban megegyezik, hogy szintén alapos. Mert ez után a kiosztás után a többnyire havonként segélyezett egyén dolgaival egy álló évig nem törődik senki. Kaphat az jó állást, jól jövedelmező munkát, örökölhet, nyerhet: a segély csak tovább folyik, azt vigan tovább szedheti. Akár a túlvilágról is. Csak legyen aki helyette a havi kompetenciákat felveszi. Pedig ilyen nem ritkán van, gyakran akad.

A *felekezeti jótékonykodás* — mint minden ami felekezeti — megcsufolása az egyetemes emberinek, antiszocialis, mert szétválaszt, rétegez és mindig igazságtalan, mert mindig egyoldalú. Megkérdezni a segélyreutalttól, az éhezőtől, a rongyaiban didergőtől, előbb azt, hogy milyen a vallása, micsoda felekezetbe való és adni neki segélyt csak azért, mert az a vallás, az a felekezet egyúttal a kérdező is és megtagadni tőle az adományt azért, mert vallása — miről ő mitsem tehet,

tehát nem lehet se érdeme, se bűne — más, mint a kérdező: lelketlenség, mely sem a józan ész ítélőszéke, sőt még csak az igazi vallásos érzület előtt sem állhatja meg helyét. Alig más ez ama tengerészek dolgánál, kik hajótörött embertársaiktól megtagadták a segítséget, és pusztulni hagyták őket azért, mert nem egy módon imádták az Istent: azok anglikán módra, ezek pedig a *budhisták* tanai szerint. Csak a felekezeti elfogultság nevezheti ezt, az illet, másnak, mint ember-telenségnek. És mégis mily buzgalommal ápolják az ily monstruozus cselekedeteket lüktető szellemet! És mily büszkék az emberek imígyen szolgálván az ő külön Istenüknek az ő külön dicsőségét.

A jótékonyág gyakorlására szerveződött *társadalmi alakulatok, egyletek* működésében is sokakat gáncsolhat a hibákat kereső. Rendszerint kiseded anyagi eszközökkel rendelkeznek, melyeket érdem és dicsőségszerzési vágyból tőkegyűjtés által még jelentéktelenebbé kisebbitenek. Céljaikkal, feladataikkal, különösen a női egyletek, sokszor nincsenek teljesen tisztában és ehhez képest tevékenységük gyakran nélkülözi az átgondoltságot és tervszerűséget. Majd mindig valamely eszme iránt fellángoló szalmatűznek, hiúságnak, szereplési viszketegnek, vetélykedésnek köszönik létüket, melyet azután, természetesen nem is az ügy nemes tartalma iránti lelkesedésből és odaadásból, hanem egyes helyi nagyságok vonzó hatására és befolyásával tartanak fenn. És a milyen — tisztelet a kivételeknek — keletkezésük, olyan — tisztelet a kivételeknek — működésük is. A hiúság zsibvására az, a hol az emberek nem a jöttevésben, hanem az elsőségért, a vezetésért, a szereplésért versygenek egymással; a hol a jótékonyág sokszor szakácsnék protekciója révén osztogatott kegyes alamizsnanyújtással vedlik át; a hol minden ötletszerű, tervtelenség, külszin, melyek között kövér hajtással burjánzik fel a szemérmetlenül tolakodó szegénység, a humanizmusból kenyérkeresetet formáló ravaszság, a munkakerülésre csábító alkalmatosság, a pálinkás butikokat benépesítő demoralizáltság.

A hézagokat a mik még kimaradnak — pedig több marad ki, mint lyuk a szivacsban — végre a *magánosok* igyekeznek jöttevéseikkel jól rosszul kitölteni. A magánjótékonyág gyakorlásáról, helytelenségeiről, siker és eredményre való kilátástalanságáról, pszichológiájáról azonban ez alkalommal nem esik majd szó. Azért is, mert nagy fontosságánál fogva beható és külön tárgyalást igényelne, azért is, mert az, ennek az elmékedésnek előre kicövekelte keretén kívül esik.

Ezt is, az előbbieken kategorizáltakat is, kizárjuk ez alkalommal szemléletünk és gondolkodásunk köréből. Csak a községi és egyleti jótékonyágnak, *nem intézményszerű, hanem közvetlen segélynyújtás* útján való gyakorlását tartjuk meg azon belül, szemünk előtt. És még ezekben is letérünk az általánosról, a mindenre érvényesről, az országútról. Letérünk a sajátlagosra, a különállóra, egy keskeny ösvényre: a mi városunk jótékonykodására. És mint előbb mondtuk, kizárunk ebből is minden intézményszerűen kezeltet, tehát, kórházakat, gyermekmenhelyeket, aggok házat stb. és csak az egyénileg közvetlenül gyakorolt helyi jótékonyággal fogunk foglalkozni.

* * *

Rámutatunk már az előbbieken általános-ságban a hatósági jótékonyág gyakorlásának árnyoldalaira: nehézségére, gépiességére, részvétlenségére. Rámutatunk külön a köz-

ségi jótékonyág gyakorlásának árnyoldalaira: az ügy fontosságának teljes félreismerésére, az olcsóságra való túlzott igyekezetre, a segélyre utaltság megállapításának lehetetlen és tarthatatlan módjára és végre a nyújtott segély hová fordítása ellenőrzésének teljes hiányára.

Városunk közsegélynyújtásának rendszerét szemlélve, ez általánosságokból sajnos nincs semmi elvenni valónk. Sőt meg kell azokat toldanunk a többivel egyébként közös, de előbb fel nem sorolt még egygyel. Azzal, hogy működéséből hiányzik valamely vezető elv, mely nélkül pedig segélynyújtása eredmény és haszon nélkül való, értéket fecserlő alamizsna- és könyöradományosztogattá sülyed le.

A közsegélyezésnek az a rendszere, mely városunk igazgatásában jelenleg divik, nem felel tehát meg a jótékonyág helyes gyakorlásának, mert nehézkes, gépies, emberséges érzésben szűkölködő, a hamupipőke sorsára utalt, a tulolcsóra törekvése folytán drága, a segélyreráutaltság megállapításánál minden körültekintés nélkül való, mert a segély hova fordítására és miként felhasználására nézve nem fejt ki semmiféle ellenőrzést és végül mert tevékenysége nélkülözi a céltudatosságot, a tervszerűséget.

És a segélynyújtásnak illetően kezelése nemcsak azért baj, mert általa tekintélyes anyagi értékek mennek évről évre csaknem teljesen veszendőbe — 1907-re a preliminált segélynyújtás 154 egyén között kiosztandó 5500 koronát tesz ki — hanem még inkább az erkölcsiekben okozott károkért, mivel a szándékolt jó helyett rosszat művelünk, mint-hogy vele tétlenségre való hajlandóságot dajkálunk, mert általa züllésre, iszákosságra premiumokat tűzünk ki és mert az anyagi értékeken nem sebet heggesztő irt vásárolunk, hanem mérget, mely pusztit a társadalom organizmusában. Mert a jótékonyág méreg. Csak jól adagolva és helyén alkalmazva gyógyít, rosszul és rossz helyen használva veszedelmeket okoz.

Van-e e bajra segítség, a közsegélynyújtás e helytelenségeit lehet-e reperálni? Kéznél van az és ni sem könnyebb ennél. Mindössze csak egy kis jóakarát, ügyszeretet és humanus érzés kell hozzá.

Mindenekelőtt eljárása számára ki kell tűznie egy szilárd alapelvet. Magáévá kell tennie a tételt, amit előzőleg már felállítottunk, hogy az élethez ugyan mindenkinek joga van, de csak azon feltétel alatt, ha annak fentartásához ő maga is cselekvőleg közreműködik, ha dolgozik. Dologtalanul élni a munkaképtelenen kívül csak annak áll jogában, aki felhalmozott munkának van birtokában. (Ennek sem helyes élni vele. Hiszen ennek a jognak a gyakorlása az oka és forrása mindazon törekvéseknek, melyek a magántulajdon eltörlésére irányulnak.) A még fejletlen, vagy munkára képtelen menthető tehát csak fel e köteletség teljesítése alól. A munkahiányban szűkölködőnek, az időlegesen, vagy részlegesen megfogyott munkaképességűnek segélyül első sorban tehát mindig munka nyújtandó. Aki csak valamennyire is képes, tartozik a maga erejét is a támogatáshoz hozzáadni, hogy megélhessen s hogy a reá fordított költségeket legalább részlegesen visszatérítse. A nyújtott segélynek, azonkívül mindig olyannak kell lenni, hogy a segélyre utalt a lehetőséghez képest ismét visszanyerje kereső és szerzőképességét. Tehát ne osztogassunk alamizsnát, hanem lehetségesen számos esetben, majd mindig, kamat nélkül visszafizetendő kölcsönt, meg munkaeszkö-

zöket. Teljes, minden munkaellenszolgáltatás nélkül való támogatás, csak a teljesen munkaképtelennek járhat ki, mindenki más lehetőleg kölcsön alakjában, keresetnyújtás által segélyezendő. Természetesen ez nem lesz minden esetben lehetséges. Lehetnek olyan különleges esetek, kivételes körülmények, hogy a kitűzött alapelv nem juthat érvényesülésre, de akkor is határozottan meg és ki fogja jelölni nekünk ez az alapelv az utat, melyen járva rosszat nem fogunk művelhetni, el nem tévedhetünk.

Hanem ez persze körülményekhez és egyénekhez alkalmazkodó, közvetlen és személyes utánjárást, a segély helyes, visszaélést kizáró hova fordítását ellenőrző, nagy körültekintést, szorgoskodást, bibelődést igénylő munkát tételez fel, melyet a hatóság a maga gépiességével, igaz emberszeretetet nélkülöző nehézségével el nem végezhet. Ez a munka egészen egyéni jellegű, mely egyéni rátermettséget, magasabb világnézletet, tisztult erkölcsi felfogást, az emberi nyomorúság iránt kifejtett érzéket, mélységes részvétet jósággal és szeretettel megáldott szívet kíván. Ezt nem végezhetik el fizetéses, munkájukat kenyérért kicserélő tisztviselők, hanem csak a társadalom ezreiből szerencsésen kiválasztott amaz önként vállalkozók, akik ily munkában keresik és találják meg egy eszményibb emberi életnek és az embertársaink iránt tartozó kötelességek teljesítésének megnyugtató, felemelő, boldogító érzését. A hatósági működést és annak előnyeit, (a nagyobb anyagi erők felett való rendelkezést, a terheknek mindenkire és aránylagosan való szétosztását) egybe kell vegyíteni a társadalom tevékenységével, hogy hátrányait kiküszöbölhessük. Egy olyan szervezetet kell megállapítani és megalkotni, mely a két összetevőből a leghatékonyabb eredőt adja ki.

Ezt nem is kell kitalálni, ilyen van is már.

Az elberfeldi szervezet, rendszer, ilyen.

E rendszert Elberfeld városában 1853-ban léptették életbe. Lényege, hogy a társadalomból kiválasztott alkalmas egyének be vannak kapcsolva a községi jótékonyág szervezetébe. A község szolgáltatja az anyagi eszközöket és természetesen kezében tartja az azok feletti rendelkezést, míg a társadalmi tényezők végzik azt, ami tulajdonkép munkát ad: a ráutaltságnak közvetlen meggyőződésen alapuló megállapítását, a segély milyszerűségének kijelölését és a segély miként felhasználásának állandó és gondos ellenőrzését. A 125,000 lakosságú város városrészenként szegénykerületekre van osztva, összesen 250-re. Minden kerületnek van egy-egy szegény-gyámja, akiknek élén azután városrészenként egy előljáró áll. A kerületek gyámjai előljárójukkal kéthetenként, az előljárók maguk között pedig, havonként tartanak tanácskozást.

Ezen rendszer szerint szervezett általában a németországi községi jótékonyág és ezt vezették be ez évben hazánkban Budapest és Késmárk városok. Mi már több mint egy éve tettünk ez irányban a városi hatóságnak javaslatot, sőt kívánatra magát a szabályrendeletet is 8—9 hóval ezelőtt megkészítettük, de hát még mindig tanulmányozzák. Egy kicsit soká, no de bizonyára annál alaposabban.

Irányáról, tartalmáról némi felvilágosítást adandó, álljon belőle itt pár idézet:

16. §. A segélyző-bizottság elnöke a polgármester, tagjai: a rendőrfőkapitány stb. stb. és a szegénygyámok.

21. §. A segélyzőbizottság választja 3 évre szóló megbizatással a szegény-gyámokat stb. Szegény-gyámokul oly köztisztviselőben álló férfiak és nők választandók, akik ily tisztség

betöltésére készséggel, helyes érzéssel, igazi emberszeretettel és teljes megbízhatósággal bírnak stb. Tisztségükbe a polgármester vezetibe őket és önként magukra vállalt kötelesegeik lelkiismeretes teljesítésére kézzelkötés kötelezik magukat stb. A szegénygyámok száma egyelőre huszban állapították meg, mely szám a szükséghez képest a bizottság által emelhető stb.

22. §. A szegénygyámok feladata a szegénygondozás közvetlen gyakorlása stb. kötelesegeik: c) a segélynyújtás módjára és mérvére nézve javaslatot tenni.

23. §. A szegénygyám a véleményezésre kiadott segélykérést köteles a legalaposabb nyomozás tárgyává tenni.

24. §. A gondjára bizott segélyben részesült köteles egyszer havonként felkeresni és stb. mindent megtenni, mit egy jóra való gyám tiszte magával hoz és észleleteiről a bizottságnak jelentést tenni stb. stb.

*

Rámutatunk már az előbbieken és általánosságban az emberbaráti tevékenység céljaira szerveződött társadalmi alakulatok és egyesületek működésének milyenségére, Rámutatunk árnoldalaira: anyagi eszközeiknek még hiúsági okokból tökegyűjtés által is megdézsmált, korlátolt voltára. Arra, hogy létüket is rendszerint annak köszönhetik, ami működésüket is irányítja: a hiúságnak és a szereplési vágyának. Hogy ez a működés majd sohasem átgondolt és tervszerű, hanem a legtöbbször időről-időre fellobbanó, majd elernyedő, de mindig ötletszerű, melynek nyomán azután az igazi nyomor rovására bőségesen burjánzik fel a jótékonyossággal való rút visszaélés.

Városunk illetően egyleti jótékonykodásáról szólván, ez általánosságokból alig van elvenni és inkább van még hozzá tenni valónk. Nem ugyan helyi jellegűek, hanem még mindig általános természetűek, melyek fentebb a felsorolásból kimaradtak.

Ilyen az, hogy működési terük nincsen valamely meggondolás alapján sem általában, sem pedig a rokon tevékenységet kifejtő egylettársaik, és a város ily arányú működésére tekintettel különösen megállapítva és pontosan körülhatárolva, mi által tárt kaput nyitnak e tájékoztatlanságot fel és kihasználó üzelmeknek.

Ilyen az, hogy a tevékenységükhöz szükséges anyagi eszközöket önkéntes hozzájárulások által szerezvén be, az így előálló társadalmi teher aránytalanul és igazságtalanul oszlik meg és tulságosan nyomja meg azok vállait, akik embertársaik nyomorusága iránt érzéssel bírnak, holott az érzéketlenek, a közönyösek, a lelketlenek teljesen kivonják magukat annak köteles viselése alul.

Ilyen az, hogy konokul ragaszkodnak ezek az egyesületek az anyagi eszközök részben való beszerzésének egy elavult formájához, a mulatva, a táncolva jótékonykodáshoz, melyeknél néha a tiszteresét, a százszorosát költetik el a közönséggel annak, ami belőle a jótékonycélra marad. Az idén péld. az egyik egyesület a felülfizetésekből volt kénytelen pótolni egy különben kitűnően (!) sikerült jótékonycélú mulatságának a deficitjét, pedig a közönségnek több ezer korona költséget okozott.

Ilyen végre az, hogy ennél fogva a szükségétől is hajtva, néha meg túlbuzgalomtól is vezettetve az egyesületek jobbról-balról cibálják

és minden oldalról zaklatják a jótékonyosság szent nevében az embereket, olyan dolgokkal, olyan belátás nélkül és olyan kivarálhatlan kérlelhetlenséggel, hogy attól a biblia jókedvű adakozója is búskomorra válhatnék és a legjámborabb emberbarát szíve is megbokrosodik vagy elfásul.

A generálizálás mindig sérelemmel jár. És kétségkívül igazságtalanok volnánk, ha azt állítanók, hogy az egyesületi jótékonykodás eme felsorolt árnoldalai a helybeli jótékony egyesületek mindegyikére és a maga teljességében áll. Ilyet mondani távol áll mitőlünk. Ha valaki, mi vagyunk azok akik méltányolni tudjuk az egyesületek önkéntesen magukra vállalt, sokszor igen fáradságos és mindig önzetlen munkálkodását és ha valaki mi botránkozánk meg legelőször azon, ha ezért a munkáért nekik, hálás elismerés helyett leszólás járna ki fizetségül. Bizonyos mégis, hogy a mondottaknak vagy része, vagy teljes igaz az egyikre, vagy igaz a másokra és hogy a jelenlegi állapotok nem elégtének ki senkit, hogy miattuk zugolódik a közvélemény. Hogy a köz érdekében működő erők ma széthuznak és elforgácsolódnak; hogy az egyesületek egymás működéséről nem tudnak semmit, a mely tájékoztatlanság kész kedvező alkalomul kihasználja a visszaélésre; hogy a társadalom zaklatása már-már a szélsőségbe csap át; és hogy ez a módja a jótékonykodásnak a társadalomban több és nehezebben gyógyítható sebeket fakaszt, mint a mennyit hegeszt. Abban az irányban is, hogy a köz iránti érzéket eljárása módjával nemcsak nem neveli és fokozza, hanem ellenkezőleg a jótékonyossággal szemben érdeklődést lohaszt és közönyt termete.

A ki pedig tudja, hogy milyen nagy az emberi nyomor és csak enyhítése is, mily nagy anyagi áldozatokat követel meg, még pedig első sorban a társadalomtól; aki pedig tudja, hogy csak a köz iránti érzék nevelése, fejlesztése, embertársaink sorsa iránti szeretetteljes érdeklődés enyhítheti némiképp azt az elkeseredéssel terhes harcot, mely ma az elnyomott és kizsákmányolt munkás-osztály és a többi közt dúl: az előtt nem lehet a jótékonyosság ma divó gyakorlatának egyrészt önértéket sértő, s pusztító, tehát hála helyett gyűlöletet arató alamizsnálkodása, másrészt embertársaink iránti szeretetünket, részvétünket dézsmáló állapota közömbös és annak segédkezet kell nyújtani a kóros és káros állapotának megváltoztatásához és megjavításához.

És van rá mód.

Egyszerű, majdnem kézen fekvő. Csak egy kis jóindulat, a gyermekes hiúságnak, a kicsinyes félténykedésnek egy kis megzabolázása, egy kis felekezeti és más egyéb fajta türelmesség kell hozzá.

A miként az állami vagy általában hatósági jóléti intézménynek könnyen áll módjában átgondolt, tervszerű vezetést inaugúrálnia ellenben a gyakorlati kivitel aprólékos, a körülményekhez gondosan alkalmazkodó munkájához szüksége van a társadalom erre alkalmas és képes tényezőinek tevékenységére: úgy itt megfordítva, az egyesületi jótékonyosságnak a kivitelben való előnyös helyzetét, az egyének gyengéd, önfeláldozó, türelmet igénylő munkálkodását ki kell pótolni, egészíteni azzal, a mije hiányzik: a szervezettséggel, a mindent áttekintő vezetéssel, az összefoglalásból leszűrődő elvszerűséggel és a célt szem előtt nem tévesztő következetességgel.

Mit kell hát csinálni?

Egy központi organizmust.

Mely összefoglalná, egyesítené az összes helyi jótékony intézményeket. Mely megbeszélés és tanácskozás alapján szilárdul kijelölne és megállapítaná a jótékonyosság gyakorlásában követendő elveket és irányt. Kitűzné minden egyesület tevékenységének határait. A kölcsönös közlés révén elejét venné minden visszaélésre törekvésnek. A mely gondoskodnék a még hiányzó jóléti intézményeknek (gyermekotthon és gyermekkonyha, népkonyha, munkatádműhelyek) kiépítéséről. Megfontolása tárgyává tenné, keresné a módokat, melyek útján az egyesületek működéséhez megkívántató anyagi eszközök, a közönség zaklatása és túlterhelése nélkül volnának beszerezhetőek.

Ez a központi organizmus előállana a részek önkéntes egymás mellé sorakozásából. Belépne a szervezetbe esetleg olyan egyesületek is, melyeknek ott egy vagy más okból talán nem volna sok keresni valójuk. A köz és a jó ügy érdekében. És belépne mind egyik az ő autonomiájának, független állásának minden attributumával, épségének minden csorbitása nélkül. A községi közsegélyezés képviselőjében a majd megalakítandó segélybizottság, az állami gyermekmenhely telep-bizottsága, a kath. nőegylet, az izr. nőegylet, a leányegylet, a József-szanatórium egyesület, a vöröskereszt egyesület, az izr. jótékonyossági ügyosztály, az izr. szent-egylet és esetleg még más egyesületek. Mindegyike ezeknek 2—4 képviselővel. Az organizmus neve — ez ugyan egészen mellékes — lehetne elvont fogalom pl.: Humanitás, vagy működését és célját egyenesen mutató pl.: közjótékonyossági tanács. Ennél jóval fontosabb: a szervezet létesítése. Ez más kézzel, mint a közhatóságéval aligha történhetné meg. De így is volna egyedül helyes. Hiszen a köz javának ő az őre, annak előmozdítására elsősorban ő a hivatott. És onnan is természetesen a legmagasabban állónak, a legelőkelőbbnek keze. A főispáné. Aki ugyan mindenféle tisztséggel agyon van halmozva, de másrésztől tettekkal igazolt olyan érdeklődést tanúsít minden iránt, ami a köznek és a városnak javát szolgálja, hogy alig lehet kétséges, hogy ezt az oly annyira szükséges és hasznos munkát is magára fogná vállalni.

Ez volna annak az organizmusnak, jótékonyosságunk gondolkozó és szervező fejének néhány vonással odavetett vázlatos képe. A részleteket felesleges itt kivonalazni, megárgykolni, majd elkészíti azokat a fő, e központi szervezet egymaga, a saját alkotó erejéből.

*

Ha a helyi jótékonyossági ügyünket megtisztáznók e kettős reformmal a hozzá tapadt salaktól, ha segély emberileg lehetségen kizárólag csak annak nyújtatnék, aki arra ráutalt és csak úgy amint az helyes és emberileg a nyújtóra és a reászorultra egyaránt méltó: akkor az embertársaink sorsa iránt köteles érdeklődés bizonyára rövid időn belül fellendülne és elkövetkeznék egy új, jobb és kívánatos korszak, melyben mostoha sorsú testvéreink javára mindenki ismét szívesen fogna a »jókedvű adakozó« módjára a jótékonyosság oltárán áldozni.

Vajha így lenne. Bár minél előbb elérkeznék ennek az ideje.

